

Et stjernes kud

Den nat, hvor jeg lod mig føde, blussede et kæmpemæssigt stjernes kud op på den mørke sibiriske himmel. Bønderne havde altid taget sådan et stjernes kud for et varsel om store begivenheder, men desværre var skydækket så tæt, at ingen så det. Det var minus fireogfyrre grader, og verden var forsvundet i stridende masser af sne. Snefog peb gennem ruder og sprækker. Gennem alle vinduer så man kun piskende sne. Ingen vovede sig uden for en dør, medmindre det var strengt nødvendigt, mens snestormen rasede og knækkede modbydeligt i portens rustne hængselstapper. Porten var bommet nat og dag, for at karlen ikke skulle forvilde sig ud på steppen, når han måtte ned i stalden til hestene. Ulvene var kommet nærmere, og deres vilde tuden genlød i min mors skrig.

Skæret fra et tællelys blafrede hvileløst ved det gamle husalter. Min far prøvede at bede, men han havde ikke mere tro, end hvad der kunne samle sig som stjerneglimt på en udhungret væggelus. Hans stærke bondeansigt og tykke hår var inderligt russisk. Han havde også en sund sans for humor og et slyngelagtigt grin.

Mit væsen kom og gik. Det var almægtigt og forsvindende. Det sansede trolde, vætter og engle, blodet og ulve-

nes sult. Var bundet som en hjælpeløs marionetdukke til moderkagens liv. Og alligevel var det til stede i bjælkegulvet, ovnen og den bidske kulde.

To kvinder fra landsbyen hjalp min mor. Jeg lå i en livmoder vrimlende af dæmoner, jordskælv og brændende skove. Vulkanudbrud, stormfloder og skypumper. Indtryk hvirvlede forbi mig som gode og onde drømme. Krig. Sperm. Blod, afføring, urin, slim. Jeg var uden midte. Søgte min midte i tro, tortur, overflod og liderlighed. Så smukke træer og blomstrende planter.

Hjulspor i sneen fra Mojkakanalen til Petrovskybroen.

Bedstefar og to mænd med rå, grinende fjæs drak vodka med min far, når han da ikke lod, som om han bad. De andre bad ikke, og havde heller ikke noget behov for at gøre det. De var grove skikkelser med barkedede næver og sorte tandstumper. Stank af sprut og røgtobak. Dunsten blandede sig med den let syrlige lugt af kokasserne, der brændte i ovnen. Mine øjne så mændenes henkastede skod på det grå lergulv. De bandede og lo over et fedtet spil kort.

– Vindhas! lo de gennem den tætte, bidende tobaksrøg.

Deres rødglødende fjæs var som muntre middagssole i den mørke og smudsige stue.

– Sæt dig ned, lille far! skraldrede de, når den ene eller anden kylede sine fedtede spillekort arrigt mod bordet. Sæt dig ned, lille far!

De var trukket så langt væk fra sovekammeret, som forholdene tillod det, men snakken var så højroset og tobakken så dårlig, at de lige så godt kunne have opholdt sig svovlende og bandende i barselssengen.

– Fød dit barn, lille mor. Ud med ham! Pres, lille mor, pres!

Pjotr var den fjerde af mændene. En poetisk sjæl. Han sad med foldede hænder og lukkede øjne og bad for mig.

Deltog ikke i de andres larmende samtale.

– Bevar os jomfru til verdens lys! hørte jeg ham sige stille for sig selv.

Da han var færdig med at bede, fordybede han sig i studiet af en gammel, slidt katekismus. Tællelysets genskær gnistrede i hans briller. Jeg kunne mærke, at han havde lydhøre øjne bag de briller. Ham ville jeg lære at kende. Han skulle være mit håb, mit anker i livet, til min mægtige indsigt overvandt kødets snævre bånd. Pjotr, og ingen anden.

Jeg valgte netop denne nat til min fødsel, fordi det var midt i den strengeste vinter. Vinteren var en straf for opsætsigheden i at leve, og jeg lod mig føde på trods af selve naturens mægtige vilje. En dag ville sneen smelte. Mit liv var endnu punktvis anende. Der var blod, meget blod, og der var kogende vand og røg og vodka. Dette var min første dåb. Jeg var ved at åbne mine hemmelige øjne. De var blå og blanke. Jeg så mere end andre, men jeg vidste endnu ikke, at det var noget særligt. Jeg vidste kun, at det lod til at være strafbart at lade sig føde som et menneske.

Jeg havde aldrig valgt Sibiriens stepper til min fødsel, hvis jeg havde haft et større kendskab til livets mangedobbelte maske. Her var ufrugtbart og barsk. Træer og buske var underernærede, kuede af det ublide klima. Livet bedrog mig. Muligvis som svar på mine egne slet skjulte hensigter om at overgå livet. Jeg havde ventet en hurtigere sejr, men blev født i en halvøde udmark. Det eneste, det drejede sig om her, var kampen for at æde sig så svulmende fed på krop og sjæl, at man sprak, og heste, ulve og fritgående svin væltede ud fra ens blødende indre sammen med kartofler, saltagurker, pandekager og grød. Denne verden stred mod min vilje. Det var strafbart bare at trække sit vejr med sine små bitte lunger gennem blod og slim.

Voksende, almægtig og sært underkuet begyndte jeg

at leve mit liv. Min fødsel var ingen partenogenese, ingen jomfrufødsel, men jeg så engle, hvis det da ikke var vætter. Brøkdeler af sekunder anede jeg dem i overgangen mellem lys og skygge. Min navlestreng blev skåret over, og kvinderne vaskede mig i den smeltede sne fra det gamle komfur. De snoede min navle. De var omhyggelige med den, for jeg var en menneskefisker. De lagde mig ved mors fugtige bryst, der var vådt af sved og mælk. Blodet var inden i mig nu, ikke omkring mig som en mægtig flod. Far dunkede sine hænder ned i bordet og skålede støjende med sine venner. Pjotr skålede med. En lille vandansamling havde lejret sig i hans øjenkrog. Jeg så det godt. Jeg var den eneste, der så det.

– En knægt! En satans, forpulet knægt! brølede far og kylede mig op i luften som en afskåret grisehale. Jeg fløj for første gang. Så ned på verdens skyggespil af blod, sved, lort og lus. Så styrtede jeg ned i fars arme igen.

– Bøh! sagde han og stak sit oppustede fjæs op i mit ansigt. Jeg skreg. Han lo som kun en nybagt far kan le, mens han dansede rundt på gulvet og svingede mig i luften. Langt om længe lagde han mig endelig ned til mors bryst igen.

– En satans, forpulet knægt! Fars krop fortrak sig i et skoggerleende krampeanfald. Han begyndte at fortælle historien om onkel Vanja og hans tamme bjørn, selv om ingen i hele verden hørte efter. Far fortalte historien i en særlig udgave den mørke vinteraften, hvor jeg blev født. Kampen med bjørnen trak ud i over en halv time.

Jeg faldt i søvn. Jeg måtte sove, for der var meget, jeg skulle nå. Gå, falde, få tærsk, lære livets tusind slyngelstreger og lege røvere og soldater med de andre unger. Drive gæssene op fra dammen med lange kæppe og bare fødder. Lære fars heste at kende. Flere af dem var fuldblods og

ondskabsfulde over for fremmede, men jeg var ikke nogen fremmed. Jeg kunne finde dem overalt, allerede da jeg lærte at stå på mine ben. Mine andre øjne så dem, hvor end de var på steppen. Hestene forstod den del af mig, der så dem overalt. Mit Kristusvæsen. Deres øjne var dybe og vidende. Deres muler bløde, varme og åndende. Hver vinter var deres pels strid og varm, sanselig at varme sine hænder og sit ansigt i. Mine bedste venner.

Far elskede også sine atten små røde yakutiheste. Efim hed han, og han talte hestenes sprog. De svarede ham, når han talte til dem. Et prust, en smasken, en vrinsken. Ørerne stod lige frem, når han kom, og de årvågne løb ham i møde. De lagde ørerne slappe ud mod siden, når han talte. Lyttede nysgerrigt til hans ord, sænkede hovederne og begyndte at smaske trygt. Far Efim var deres ubestridte leder. Havde altid ranke skuldre og ret ryg. Heste er følsomme. De mærker den mindste flue, der lander på deres krop. De nød far Efims fasthed og naturlige måde at tage fat på, når han var blandt dem. Fra hestene fik vi mælk, kød, trækraft og skind.

– Der er ikke noget skønnere end en hest i galop og et fruentimmer, der danser, grinede far. Hestene var samojeder som min mor. Jeg pløjede for far, så snart jeg blev gammel nok og lærte at styre hestene. Det gav mig sved på panden. I begyndelsen gik de på tværs af furerne, og far fik dem på ret kurs igen med et enkelt ryk i tømmerne, men efterhånden gik det ret godt.

Vi havde store marker som mange andre. Plovfurer, heste og køer nær Sibiriens vældige skove ved floden Saboi. Vores gård var stor med hovedbygning af bjælker og et vindblæst bliktag. Med gårdsplads, port og plankeværk til værn mod vinden. Der var vilde blomster og pilebuskenes rakler om foråret, de flagrende briser fra mors skørt

om sommeren, når solen blev hindbærrød og hed, og spyfluerne summede inde i stuen under loftet. Mor kunne meget. Det var hende, der malkede hestene. Hun lavede pragtfulde kødboller, ovnstegte tranebær med pudder-sukker og tørrede bær og frugter blødt op i vand serveret med sur fløde.

- Mor, spurgte jeg, er der engle i himlen?
- Ja, svarede hun alvorligt. Der er tusindvis.
- Er de hvide?
- Snehvide!
- Har de vinger?
- Snehvide vinger.
- Kan de flyve rigtigt?
- Højt og lavt, alle vegne. De bringer bud fra Gud.

Hun løj så stærkt, som en hest kunne rende. Sådan var hun nu engang. Samojede. Datter af et nomadefolk, der lavede støvler af rensdyrskind og tilbad gudebilleder, der var oversmurt med klæbrigt rensdyrblod. Samojederne var et folk, der havde styr på alle de synder, som mennesker gør sig skyldige i, de fleste blev regnet for dyder, bare de vel at mærke blev udført på den rigtige måde. Mor var en del af mit kød. Jeg bar hendes tro i mit indre som en dyb puls.

Mens jeg voksede op, blev jeg stadig oftere plaget af en smertelig forhåndsviden. Jeg kunne vågne om morgenen, når solen sprang ud af den kolde nat. Se den stige op bag skybræmmerne, der glødede som kobber. Jeg glippede en, to eller tre gange med de tunge øjenlåg, og så vidste jeg som regel, hvor jeg ville falde i løbet af dagen, og hvor ondt det ville gøre. Jeg stod op og tog mit tøj på. Køkkenets brænderøg løb i et med de små pluf fra den kogende grød og træskeens skraben mod jerngryden. Jeg sagde intet til nogen. Ikke til mor, ikke til far, bedstefar eller min storebror Dmitri. Jeg bar smerten dybt inde i mig, til

hændelserne havde fundet sted. Jeg vidste, at i aften ville far komme stangdrukken hjem fra knejpen og skændes med mor.

– Blæsten tuder og hylér, men den lægger sig igen, ville han brøle, men når en ond kvinde først får frie tøjler, så helmer hun ikke, før døden lukker kæften på hende!

Jeg bar det i mig. Derfor græd jeg aldrig. Verden skulle ikke stjæle mine tårer. Jeg forberedte mig til det store mirakel, jeg stadig stærkere vidste, ville finde sted i mit liv.

Op ad væggen løb en stor edderkop, det grusomste og grimteste af alle levende væsener, som legemliggørelsen af det kvindelige. Dens spindelvæv blinkede giftigt og blåt i vindueskarmens morgensol. Jeg kvaste den med mit ærme.

– Hvad fanden laver du? spurgte Dmitri.

– Pudser vinduer, sagde jeg og begyndte at fløjte.

– Du har blod på ærmet.

– Syltetøj, sagde jeg og gik ud for at fodre høns. Vætterne løb rundt i skyggerne i deres grå tøj med øjne som poleret, grå granit. De passede på vores gård, medmindre de ærgrede sig over et eller andet uheld, der havde ramt dem. Så kunne de støje usynlige og bistre rundt eller blive tyvagtige af lutter arrigskab. Det skete med jævne mellemrum, at de forvirrede fars eller mors syn, når de var i skidt humør. Mor kunne vælte mælkespande. Far slog sig til blods på trappestenen i mørket, eller hjulene faldt af hans vogn. Det var den slags ulykker, der stammede fra vætterne, når de var gnavne.

– Går du og glor efter vætter i skyggerne, brormand? Du skulle hellere se at få lavet noget! Det var Dmitri på vej ud for at stjæle krageæg eller pisse efter en af kattene.

– De bor nede i den udtørrede brønd bag huset, det ved du godt, vrissede jeg.

– Du kan også flytte derved, hånlo Dmitri og dunkede

mig oven i hovedet med en flad hånd. Der er sikkert rigtig mange edderkopper at mase dernede!

– Næseblod! bjæffede jeg ærgerligt og skubbede hans hånd væk. Du ved udmærket godt, at vi aldrig hælder vand ned i brønden eller pisser i den, for så bliver vi straffet af vætterne!

– Ja, hvis de ikke har næseblod eller laver syltetøj! lo Dmitri og forsvandt fløjtende en falsk udgave af den samme melodi, jeg havde fløjtet på vej ud af køkkenet.

Jeg gik ind i brændeskuret og knaldede døren i, skummende af raseri. Trak min kniv frem og begyndte at skære i et brændestykke. Jeg havde skåret figurer i træ et stykke tid. De lignede ikke noget virkeligt. De lignede groteske genstande styrtet ned fra en forvrænget himmel. Dmitri var årsag til en god del af forvrængningen. Han svarede altid på noget andet end det, jeg spurgte om, eller gav mig en begmand. Det var i orden, bare jeg fik lov til at tale om mine mærkelige syn. Ofte tilbragte vi vores dage sammen med at fiske ved floden, hvor vi kunne skjule os under de høje skræppeblade. Vi gik også på jagt efter harer og fuglevildt. Vi var rigtige venner; kunne more os sammen og lave grin med hinanden. Nogle gange var Dmitri gnaven, mens jeg fortalte om mine besværligheder, andre gange fløjtede han umådeligt falsk imens, men vi var uadskillelige. Fandt multebær og blåbær i steppens myggehelve, men myggene var som mine synske evner. Man bemærkede dem ikke, når ingen havde gjort en opmærksom på, at det kunne være anderledes. Flodvandet var kun lige over frysepunktet selv på de varmeste dage, og strømmen var kraftig. Den var kun isfri en tredjedel af året, resten af tiden måtte vi slå hul i isen for at fiske. I de lyse nætter løb vandet imidlertid frit uden at være særlig varmt, men vi kunne sætte os på de lune sten ved bredden og nyde solens

bidende stråler, mens jeg talte om hensigten med mit liv, og Dmitri lavede grimasser. Vi kunne se ud over græsstepperne med de mange vilde blomster. På den anden side af floden lå skoven, hvor lynnedslag i det knastørre træ om sommeren indimellem var årsag til skovbrande.

Dmitri fangede fisk med hænderne eller kastede med sten efter alt, hvad han havde en chance for at smadre uden at få bank, og en hel del af det, som han ville få bank for at smadre. Han kastede også sten efter køerne og mig.

– Bangebuks! råbte han drillende, når jeg prøvede at dukke mig bag et gærde eller en busk. Lille bangebuks! Hængehoved!

– Store røvhul! råbte jeg tilbage, for jeg havde fået at vide i forvejen, at han før eller siden ville fange mig og proppe småsten op i min næse og mine ører. Det ville komme til at gøre ondt i mere end en uge.

– Du bliver aldrig nogen mand, du bliver en nikke-dukke! råbte han.

– Hold kæft, skrålede jeg krigslysten og lykkelig.

– Hold selv kæft, din dumme møgunge!

– Du er ikke en skid mere mand end mig, din lumpne lusepuster.

– Du går bare rundt og drømmer hele tiden. Det bliver man ikke mand af. Man bliver mand af at stikke svin og æde krageæg.

– Jeg drømmer ikke. Jeg er Kristus.

– Du er fandens til røv.

– Skarnsunge!

– Var Kristus en mand? lo Dmitri hånligt.

– Han var en mand, mens han var her. Så genopstod han.

– Du tager pis på dig selv. Du bliver aldrig som alle os andre mænd. Du er en kylling. Du bliver aldrig til noget. Du får vrøvl med rigtige mandfolk hele dit liv.

– Ævl! råbte jeg rasende og rejste mig for at fare på ham. Det var på det tidspunkt, jeg fik stenene i næsen og ørerne.

Han var måske ikke noget godt menneske, men han var en helvedes god kammerat. En hanekylling som jeg selv, der indimellem var ved at blive kvalt i sine forsøg på at sige kykelikey, men vi øvede os utrætteligt. Jeg så mig selv i ham, men vores dagligdag var nådesløs. Dmitri var den evige ballademager.

Jeg forsvarede mig mod hans angreb med alle midler. Først stirrede jeg på ham, men det var fuldstændig uden virkning, selv om mine blå øjne udtrykte en så overlegen vilje, at folk påstod, de fik tårer i øjnene, hvis de forsøgte at udholde mit blik, men Dmitri så aldrig nogen i øjnene.

Jeg lærte ham virkelig at kende, det var en af dagligdagens mere fornøjelige fortrædeligheder. En manddomsprøve. Vi fik lov at være sammen, til han blev fjorten.

Jeg kom til at holde af ham, fordi han var med overalt. Han hjalp med at stikke svin og strigle heste, når de skulle på marked. Vi fodrede gæs og klargjorde seletøj. Lærte at skyde sammen.

Han var mere brutal end forfinet. Det var vel grunden til, at jeg dræbte ham ved en fejl. Dmitri var en vaks knægt. Altid med på den værste, men han kunne ikke dø uden hjælp. På den anden side set kan jeg også sige, at hans gemyt var sammensat. De syv dødsyndere var den dej, han var æltet af. Hans alter ego. Han var hovmodig og gav fanden i alle andre. Grisk som en sultende lus var han. Han stjal af fars mønter, og han huggede tobak fra hans tobakspung, som vi sad og røg nede ved møllen, for at ingen skulle opdage det. Piben var håndskåret af mølleren, der vel nok kunne undvære den til glæde for et par uvorne knægte i lømmelalderen. Da en af de større drenge huggede piben, brækkede Dmitri hans opstopper-

næse med en slangebøsse og stjal hans lommekniv. Det var godt gået af en storebror, og utugtig var han i sagens natur også. Han kunne fortælle lidt af hvert om de unge koner, han havde beluret, mens de hengav sig til at klø igen mod kødets kløe. Misundelse var nærmest en sygdom for ham. Det var mægtig skægt. Jeg måtte intet have, der var bedre eller stærkere eller flottere eller skarpere end det, han selv havde. Jeg vidste, han ville hugge det, hvis jeg ikke holdt det skjult. Dmitri var også grådig, ville have mere af alt som jeg selv, og så var han galhovedet som en idiot, hvis noget gik ham imod. Han blev stikhamrende tosset, og derfor var det sjovt at drille ham. Komme burrer i hans sokker og frøer i hans støvler. Dmitri var også en doven-didrik af rang, og lagde sig til at sove de mest besynderlige steder for at slippe for at arbejde. På et tidspunkt fandt min far ham nede i den udtørrede brønd bag huset, og han fik sit livs hidtil største lag tørre tærsk. Jeg vidste godt, han var der. Jeg kunne jo se det med mine Kristus-øjne. Vætterne vidste det også, det var derfor, jeg var nødt til at sige det til far. Han var min bedste kammerat hele vejen igennem.

Senere begyndte vi at slås. Vi sloges i køkkenet, på gårdspladsen og nede ved dammen. Det var nærmest som en venskabelig styrkeprøve. Der kom hele tiden mere blod, både mit og hans. Mor skældte og smældte, men vores krig var ikke slut, slet ikke. En dag faldt vi ud i dammens mudder, mens vi kæmpede som spruttende smådjævla. Vi bed og spyttede og kradsede og sparkede. Nossier, mave, ansigt, alle kneb gjaldt. Vi kæmpede, til det ulækre, mudder vand var både inden i os og uden på os sammen med tænder, negle og blod. Jeg tabte bevidstheden og sank, var allerede fløjet bort fra verdens ubeslutsomme dagdrøm, da jeg mærkede et par kraftige næver gribe fat i kraven på

mig og slæbe mig på land.

– Hvad fanden er det med jer, knægte? Der må jo være noget galt oppe i knolden på jer! I er fandeme ikke rigtigt kloge, at I ved det!

Det var en af landsbyens jægere, der havde set os og fik os hevet op af det smattede plørehul i sidste øjeblik. Jeg brækkede mig og begyndte at hoste og harke for at få luft i lungerne. Det gjorde Dmitri også, men han blev aldrig rask igen. Et sted vidste jeg det godt, men jeg havde nægtet at anerkende det. Vi bar ham hjem, og mor klædte ham af og lagde ham til sengs.

– Grigori, hviskede han med besvær.

– Ja? Jeg lænede mig ind over sengen.

– Hvis en ørn dør, mens den flyver i luften, hvad sker der så?

Jeg grundede. Jeg havde aldrig tænkt over det.

– Ørne bliver altid skudt, før de dør, svarede jeg så.

– Men hvad hvis de nu dør af sig selv? hviskede han, så hostede han voldsomt og lukkede øjnene. Jeg kendte ikke svaret. Tænkte meget over det senere i mit liv. Hen under aften fik han feber. Han sank langsomt bort i fjerne feberfantasier, og i løbet af to dage døde han af en voldsom lungebetændelse. Jeg kunne ikke helbrede ham, og jeg følte mig både sorgfuld og lettet, da han døde.

Dmitri blev lagt i en åben kiste midt i stuen. Mor lagde kopekmønter over hans lukkede øjenlåg, så sank hun sammen over brystet på ham og græd. Det kunne have været pinefuldt, hvis det ikke havde været et lille skuespil til ære for far, og hvis Dmitri ikke havde haft sådan en råtten livsvæge. Mennesker havde det med at være bundrådne, selv når de var så unge som Dmitri. Mor plukkede blomster på den tørre slette og malkede hopper. Far slagtede og rensede får til begravelsesmiddagen. Mor lagde

timian i stuen, og den gennemtrængende lugt overdøvede til dels stanken af død og sygdom.

Skyerne væltede forrykt hen over byen, som blev de forfulgt, og det var piskende regnvejr, da Dmitris kiste blev sat på hestevognen med de store hjul og kørt til kirkegården. Det var midt i sommertørken, men Gud måtte have misforstået noget, eller også var det værterne, der var utilfredse. Dmitri var den første, der fik lov at undslippe regnen i sin Noahs ark, en rå, umalet træbænk. De hurtigtløbende fodgængere, som ligtoget passerede, gjorde plads for processionen, talte de to kranse af tyttebær, korsede sig, den mest nysgerrige sluttede sig til følget og spurgte, hvem det var, der skulle begraves. Han fik sit svar og mumlede:

– Fanden tage ham!

Vi andre faldt på knæ i pløret, og præsten fægtede blindt med et kors i luften, gennemblødt til skindet, som søgte han at jage dæmoner væk fra alle verdenshjørner. Folk prøvede at kysse korset, når det blev rakt frem imod dem, men de fleste ramte det ikke. De trimlede rundt mellem hinanden og bandede i deres drivende våde skæg og tørklæder over både livet og døden og pløret og hinanden og resten af kæferten fra i går. Med en korsformet gestus strøede præsten klistret jord på Dmitri og sang ensomt for i begravelsessangene. De begyndte at sænke kisten i jorden, og ikke så snart ramte Dmitri gravens mudrede bund, før folk forsvandt mod vores gård, så hurtigt som det var muligt på deres skramlende hestevogne. De ville indendørs og have noget at æde. Begravelsesmiddagen trak uendeligt længe ud og var meget støjende. Det var festligt. Far omfavnede gæsterne igen og igen og kyssede kvinderne støjende. Man hørte harmonikamusik og kvalte glædeshvin til hen under morgen. Jeg husker den sure tobaksos, gæsterne havde efterladt. I skorstenen tonede vinden øde

og vildt som ulvehyl. Jeg skulle gøres fri, jeg vidste det bare ikke klart nok endnu. Jeg var ensom igen. Alene med verden. Jeg skar træ. Sære, forvredne forestillinger om Dmitris rådnende lig.

Der var fars sviende lussinger i den lette, frostklare stilhed den vinter. Gården blev for lille, og mor blev tyk. Maria Matryona fødtes det forår. De fede gæs baskede stolt hen over den sidste lådne, skimmelagtige rimfrost, da solen kom. Intet var som en forårsdag, hvor de lysgrønne skud sprang frem af skovens fyrretræer, og fiskene sprang i den snoede flod langs bjergene. Maria var typisk for sit køn. Uransagelig. Hun fik kramper. Den fordrukne læge tog ud fra Tyumin, da det var sket nogle gange. Gloede på hende og rystede på sit visne, gamle hoved.

– Det går over.

Det gjorde det også. Hun døde.

– Vodka, sagde han. Giv hende en slurk vodka i ny og næ, så er hun frisk som en fisk, inden I har trukket vejret tre gange.

Det er kun kvinderne og lægerne, der ved, hvilken velsignelse løggen er for menneskene. Mor gav Maria vodka. Hun dejsede rundt som en syg høne. Læger foreskriver medicin, som de kun ved lidt om, for at forebygge sygdomme, som de ved endnu mindre om hos mennesker, de ikke kender. Til sidst kunne hun selv finde flasken. Far brummede, mor slog det hen, Maria bøvsede. Hun sejlede på tværs af køkkengulvet i mors pottes og pander. Det gynge og gynge. Rundt om skibene rejste der sig bratte, høje bølgebanker. Hun sejlede og sejlede. Kilede skøde af, gajede sejl op, luvede, sløjede. Dødssøbølger tårnede sig op i hendes mørke hav.

Lus mellem to negle

Det blev sankthans, og vi lyttede efter gøgens kukken. Hvis den kun kukkede en enkelt gang, blev sommeren varm og tør, men hvis den kukkede længe, blev sommeren regnfuld. I år gjorde den noget midt imellem. Jeg gik ofte over til Pjotr Musvåge. Han havde grå øjne, et kraftigt fuldskæg og en sær lille mund og næse, der stod dårligt til det store, vejrbitte ansigt og de vældige ører og viltre bryn. Tilnavnet havde han fået, fordi han altid stirrede med et gennemborende musvågeblik i en af sine mange bøger på de særeste tidspunkter af døgnet, mens han varmede te i en medtaget messingsamovar og hældte den op i gamle blikkrus fra sin tid som guldgraver. Til tider lavede han kortkunster eller byggede kirketårne af afbrændte tændstikker. De brød altid sammen.

– Hvorfor bygger du dem ikke af nye tændstikker? spurgte jeg ærgerlig over de gentagne sammenstyrtninger.

– Dem skal jeg bruge til at tænde min pibe med! lo Pjotr og slog mig oven i hovedet med sin blå tobaksdåse. De rigtige kirker styrter også sammen, der går bare et par dage mere, inden de går i opløsning.

De afbrændte tændstikker mindede mig om nattemes-serne i den lokale kirke ved Kazans kloster. Klokkerne

ringede. Vi famlede os frem i mørket og fandt kun med besvær indgangen, der henlå i altopslugende mørke. Vi måtte føle os frem, når vi gik ind i kirken, der var ikke et eneste lys tændt, ikke et lysglimt i det lumre mørke, der var lukket inde mellem kirkens høje mure fyldt med hundreder af menneskers åndedræt. I det sorte mulm hang en skarp duft af røgelse. Under fødderne mærkede jeg det slidte stengulv, jeg gik et skridt frem og stødte straks mod noget. Der lå mennesker på knæ på gulvet. Præsten begyndte at læse en bøn. De liggende mennesker på gulvet sukkede sagte, og alle vegne lød en sørgmodig mumlen. Orgelets hulkende brusen fik med ét væggene til at ryste, og i samme øjeblik tændtes hundreder af lys, jeg udstødte et skrig, blændet og forfærdet, det store gyldne forhæng foran billedet af Guds Moder blev langsomt trukket til side. Præsten lå på knæ foran alteret med hænderne løftet i bøn. Menighedens hulken pumpede som et hjerteslag gennem rummet.

– Kan Gud bo i et hus af afbrændte tændstikker? spurgte jeg mistroisk.

– Kan Gud bo i et hus af smuldrende sten? spurgte Pjotr. Det er hverken dem, der bygger med afbrændte tændstikker eller dem, der bygger med smuldrende sten, der kommer i himlen.

– Hvem kommer så i himlen? Mine blå øjne så stædigt ind i Pjotrs grå.

– Kun de, der er som små børn, kan komme til Gud, sagde Pjotr og viftede livligt med sin pegefing. Jeg ved ikke, om det var formanende eller legende.

– De er bare nogle slagsbrødre, mumlede jeg. De vil eje hele verden. De æder, til de revner.

– Men de er uden skyld, sagde Pjotr og kløede sig på næsen. De ved ikke, hvad de gør.

– Er det kun dem, der ikke ved, hvad de gør, der kommer i himlen?

Pjotrs øjne lo.

– Der er såmænd ingen af os, der aner, hvad vi gør. Vi lever som lus mellem to negle. Sprælle kan vi, men ikke mere. Vi bliver, hvor vi er. Uskylden er det eneste, der tæller. Den ærlige nysgerrighed, der kommer af hjertets renhed.

Jeg kunne ikke svare, mit hjerte slog bare, så jeg prøvede at skifte emne, men det faldt mig svært, og jeg kom til at tænke på Pjotr i stedet.

Pjotr havde både børn og børnebørn, så han var ikke krøbet i ly for livet, men han havde fundet sin eget lille helle midt i verdens tumult. Han læste. Bibelen, bønnebøger, andagtsbøger, og senere fandt jeg ud af, at hans samling også indbefattede skrifter af Ovid, Dumas, Cyprianus, Sir Thomas More, Miguel de Cervantes Saavedra og Jonathan Swift. De syntes at være en hemmelig kilde til Pjotrs åndslivlighed. Swift citerede han ofte: “Vi har religion nok til at hade hinanden; men ikke nok til at elske hinanden.”

Han brugte små, runde briller, der ustandseligt blev fedtet til i støvet og soden, men han læste, som om hans nysgerrighed var et med hans sjæls frelse.

– Jeg søger det gode, det kloge og det evige, kunne han remse op med halvt lukkede øjne, men – jeg søger det ved at betragte spørgsmålet fra alle kanter, og sætte mig ind i de moralsk forfaldnes sjæleliv, de ukloges tanker og det evigt forføjende øjeblikks styrke.

Jeg fattede ikke et muk. For mig kunne det lige så godt være fif og nykker som visdomsord. Alligevel forstod jeg, at han var noget særligt. Når andre tog en middagslur, en frokostpause eller en nattesøvn, så læste Pjotr Musvåge. Pjotr var min hjerne. Jeg var født uden hjerne. Behøvede den ikke, men lærte pudsige fabler af hjernens sære billeder.

Ordene pirrede mig, og Pjotr lagde hånden om min skulder og ledte mig langt ud over min forståelses grænser. Det var en form for kærlighed, han byggede sine kirketårne af afbrændte ordtændstikker med. Lærerigt og nyttesløst. Lovet være jeg i evigheders evighed.

– Hvornår blev jeg født første gang? spurgte jeg.

Pjotr så overrasket på mig. Jeg kunne have sagt dumt, men Pjotr var sin skikkelse taget i betragtning ikke dum, derfor vil jeg ikke bruge det udtryk.

– Det ved du da godt, svarede han.

Jeg rystede på hovedet.

– Du blev født fredag d. 22. januar 1869, det ved du da ganske udmærket, din sære knægt.

Jeg var ikke tilfreds og så ham stædigt i øjnene.

– Hvornår blev Jesus Kristus født?

– Man ved det ikke bestemt. De gammeltroende siger, at han blev født for omkring 3600 år siden. De regner tiden ud fra Adams fødsel, men der er ingen, der ved nøjagtigt, hvornår Kristus blev født. Guds rige er i menneskenes hjerter.

– Men skal vi ikke opføre os, sådan som der bliver fortalt i Bibelen, at vi skal?

– Cum grano sallis, med et gran salt, svarede han, blinkede med begge øjne og tog sin lange pibe, som han tændte med rolige bevægelser. En afbrændt tændstik mere til endnu et kirketårn. Rummet blev langsomt fyldt af den kraftige tobaksrøg, men jeg hostede ikke. Jesus ville ikke have hostet for så lidt. Pjotrs grå øjne var dobbelte, både årvågne og dvælende på én gang. Han lærte mig meget, men naturligvis intet vigtigt: At Babelstårnet i Babylon betød 'Porten til Gud', og at Tårnet var en trappepyramide, der var en del af Babylons tempelkompleks med tolv porte. Jeg hørte om Betesdas oprørte vande og også om solgu-

den Phoibos, den lysende, der bor under jorden, hvor han dukker ned hver aften med sin gyldne strålekrans, og jeg hørte om hans søn Feuton, der fik lov at køre solvognen, og som kørte så tøjlesløst, at det nær var gået galt.

Jeg genkendte et glimt af mit indre i det, han havde læst i de tunge, gamle bøger. Denne vægtskål blev mærkværdigt tung, jeg har aldrig været nogen tænker, men alligevel fulgte jeg uvægerligt med den nedad, til den grundfæstedes i min sjæl.

Jeg var klogere end klog, men jeg har altid talt et helt almindeligt, dagligdags sprog som alle andre. Gud gav mig klogskabens alt. Af fødsel var jeg kun en bondesøn. Jeg havde altid haft et sind, der var åbent for det åndelige, og det var ikke svært for mig at lære både sagn, legender, bønner og bibeltekster udenad. Pjotr var min læremester. Hen ad vejen lærte jeg også at skrive. Ikke prangende, men godt nok til beskeder, og hvad skulle skriften også bruges til, hvis det ikke var til at give beskeder med?

Jeg fik et ansvar, der fulgte med det at kunne læse og skrive. Det tyngede mig en del, for jeg ønskede det ikke. Jeg talte meget med steppen om det. Steppen, hvor det altid føltes, som om der kun var jorden, himlen og mig. Den forstod mig uden ord. Der følte jeg, at jeg blev lettet for ordenes tyngde på ny. Steppen var min store ven. Den var min vilde befrielse.

Badesæsonen startede ved sankthans. Floderne, søerne og dammene var indtil dette tidspunkt fulde af onde ånder og farlige væsener. Både Dmitri og jeg selv havde været i deres klamme hænder, og jeg var den eneste, der havde været stærk nok til at overleve deres greb, for min tro var stærkere end tro. De onde ånder gjorde det farligt for de åndeligt svage at bade. Vandet var onskabsfuldt og koldt, og der var livstruende vårflooder og oversvømmelser. Ved

sankthans blev vandet helligt, varmt og klart, undtagen vores dam, der altid var et dunkelt plørehul.

Hele landsbyen prøvede på at drukne hinanden i dammens mudder i fornøjet fællesskab ved sankthans. Det var noget saligt svineri, men det var livgivende og sjovt. Jeg var selvfølgelig altid med, og her fik jeg min anden dåb. Det gjaldt om at smide det fede, klæbrige mudder på en anden, uden at vedkommende opdagede det, før han eller hun umiskendeligt lignede en larve, der snoede sig iltert i en kokage. Det var en evig spas. Kvinder og mænd blev smattet ind i et drivende søle, der gjorde det umuligt at skelne den ene fra den anden. Kønnenes kendetegn druknede i pløre. Latterbrøl, skrig og hvin genlød over steppen, og alle blev grundigt vasket i søle efter den trælsomme vinter. Vi smattede hinanden til ukendelighed i forårets navn, som Johannes Døberen havde hældt vand over folk i Jordanfloden og gjort dem ukendelige af renhed. Der havde været mindst lige så meget liv i hans dåb. Han var ikke gået glip af noget.

Efter den salige genfødsel måtte alle en tur i badstuen for at lære deres egen krop at kende igen. Pigerne stillede sig med nøgen bagdel i døren og sagde en fnisende sætning, der ikke var passende for en jomfru, men så meget desto mere kendetegnende for hendes køn. På den måde tilkaldte hun gårdvætten, der lykkelig og gejl befølte varerne. Det var et saligt tegn, hvis hun mærkede en behåret hånd på sin nøgne bagdel. Et varsel om vellyst og kønslig kaldelse. Hvis hånden derimod var kold og hårløs, så fór pigens hvinende sammen, for så var varslet uden driftens dragende favntag. Jeg vidste lige så godt som pigerne, at en del af gårdvætterne var landsbyens unge karle. Vætterne har uden tvivl følt sig krænket over deres indblanding, men denne ene dag havde de lov til at gøre dem rangen som

herskere over det usynlige stridig. Jeg morede mig over de yderst jordiske håndklask på de nøgne, jordiske balder. Vætternes klask var anderledes. Som lyden af en balde, der klasker uden hånd.

Efter badstuen hjalp Maria mig med at samle træ til sankthansbålet. Hun var vågnet.

– Der er trolde og drager i kævlerne, sagde jeg overbevist. Hun snøftede.

– De er stive og livløse. Smid dem mellem de andre, gabede hun. Det er bare brændestykker.

Jeg smed dem. Maria klappede vådt i sine hænder. Vodka klukkede, harmonikaer græd, og bålet blev tændt. De unge drak, sang og larmede, og flere var allerede godt i gang med at blive grundigt berusede. Jeg holdt om Maria. Hun var ikke så gammel og skulle nødvendig komme galt af sted. Fulde folk sætter umådelig pris på at spille betydeligt mere berusede end de er, og de gør det med flere og flere komiske overdrivelser, desto mere fulde de bliver. Maria lo og dansede lidt. Snublede, sejlede. Unge mænd og piger sprang over bålet for at danne par. Jeg gloede misundeligt på dem.

– Gift dig med mig! snøvlede Maria, men jeg ville giftes med Cleopatra eller dronningen af Saba, som Pjotr havde fortalt mig om.

– Du er dum, fnøs Maria. Du kan gifte dig med mig, så kan vi sejle ud på floden og drive væk med strømmen!

– Nu falder tusmørket på, hviskede jeg til hende. Nu skal vi finde en trolde.

– Jeg vil sejle, hylede hun. Jeg rystede på hovedet. Jeg nød dragerne og trolde, der brændte i bålet.

– Kom, sagde jeg og hev i Maria. Vi skal ind i tusmørket.

– Nej, jeg vil ikke væk fra de andre, hulkede hun. Slip mig!

– Vi skal lede efter en levende trolde. Hvis vi kan få øje

på sådan en, så bliver vi rige. Den giver os stenpenge, der bliver til guld.

Maria var faldet i søvn. Jeg så ingen trolde i mørket, men nu og da så jeg vætterne danse forbi som legende skygger mellem skyggerne.

Jeg tog en slurk af en funklende vodkaflaske. Jeg fattede ikke, hvordan Maria fik det ned. Det var beskidt. Jeg havde aldrig drukket vodka. Hun klagede sig i søvne. Jeg gav hende flasken at sutte på og lod hende ligge i sine egne sære drømme.

Jeg søgte i alle skygger, holdt mig vågen hele den rastløse nat. Jeg fandt ikke noget. Maria havde flyttet sig, da jeg kom tilbage. Var forsvundet i festlighederne. Skrig og skrål og drukne brøl genlød overalt. Nu og da højlydt snorken fra højst usædvanlige sovepladser, der var opstået i løbet af natten. En del af dem befandt sig midt på vejen gennem byen. Måske faldt jeg i søvn et øjeblik. Det ærgrede mig, for det var kun de trolde, man fik øje på til solopgang, der kunne forvandle sten til guld. Jeg ragede søvndrukken rundt og ledte forgæves.

Efter solopgang var der trojkaridt, hvor rytteren stod på to heste og styrede forspandet af tre heste på række. Den mellemste travede, og de to sideheste galoperede. Far slog sig gul og blå til sin egen store morskab og tilskuernes jubel. Han havde aldrig haft hjertet i bukserne.

Jeg husker ikke meget af det. Måske drømte jeg, at far faldt af hestene. Jeg drømte også, at Maria var borte. At vandet greb hende. Hun faldt i Saboi-floden under et af sine krampeanfald. Jeg plejede at vide det, når hendes anfald kom, men jeg havde været for tummelumsk til at opdage det. Hun faldt i floden. Jeg hørte pludselig de halv-kvalte skrig. Jeg må have løbet. Jeg husker det ikke. Vandet glimtede ugæstfrit, og rylerne fløj rundt med klagende fløjt.

Jeg sprang ud og halede hende i land. Hendes krop vred sig, og hendes hænder fór frem og tilbage foran ansigtet i afsindige fagter. Jeg slæbte hende gennem de nedtrampede pilebuske, som kvæget havde knækket for at komme til floden for at drikke. Hendes krop vred sig fortsat i voldsomme spjæt, og hendes ansigtsmuskler fortrak sig i uhyggelige grimasser. Hendes øjenhuler stirrede hvide og tomme mod den mægtige himmel.

– Maria?

Hun var blå i hovedet. Jeg rystede hende, viste ingen form for angst. Jeg var opdraget til at tage livet, som det kom.

– Maria?

Kun gurglen og pibende støn. Hun så uhyggelig ud, men jeg havde set anfaldene mange gange før, og angst var ingen løsning, så meget vidste jeg da.

– Rolig, rolig, du vil leve længe, sagde jeg uden at ane, hvad jeg talte om. Så tog jeg hendes krop i favnen og bar hende hjem til huset. Hun hvædede pludselig i mit øre:

– Du aner ikke, hvordan man skal tage på en pige, Grigori!

– Næ, prustedede jeg forbløffet over pigebarnets ord. Så blev hun helt stille.

Inden jeg nåede til gården og fik hende lagt på sengen, var hun død. Jeg forstod det ikke. Jeg havde intet lært om døden endnu, men jeg kunne ikke få kontakt med Maria.

– Du skal have noget vodka! sagde jeg og hentede hendes flaske. Jeg smed proppen på gulvet og holdt flaskehalsen mod hendes blege mund. Hun sprællede slet ikke. Jeg hældte forsigtigt af flasken. Vodka løb over hendes ansigt, men hun lå der bare stiv og død. Kun hendes hår var levende af flodvand og spiritus. Jeg ville aldrig nogen sinde komme til at kende hende. Hun blev langsomt kold og stiv.

Far Efim sov som en død, og mor opførte sig så underligt anderledes end ved Dmitris begravelse. Først kastede hun korn til kragerne, der hidsigt skræppende omringede huset.

– Kræ, kræ, kræ! lokkede hun. De baskende, sorte vinger fyldte gården fra gavl til trappesten.

– Kræ, kræ, kræ!

Så begyndte hun at sy en dødedragt til Maria Matriona.

– Døden er en fest for den retfærdige, sagde hun muntert, næsten lystigt. Døden er en lykke for den gode troende.

Der gik bud til naboerne. Katolikkerne gik sørgende og søvnige forbi den kolde krop. Kvinderne græd. Alle korsede sig med tre fingre over pande og bryst. Jeg måtte byde dem te og kager. Fortælle, at mor var brudt sammen. Ikke kunne bære sorgen. Græd øjnene ud af hovedet. Men mor græd ikke. Mor sad smilende på loftskammeret og smurte blod i sit ansigt. Hun kom ned, da samojederne nåede frem ud på aftenen. De tog leende fat på at pakke drikkevarer og rensdyrkød ud. De skoggerlo og sang, og de gav sig til at spille kort hen over liget af Maria. De brugte det som bord til kortspillet. Som aftenen gik, slyngede mor benet længere ud til siden, end det var anstændigt. Hun trak mig hen til sig og hviskede:

– Den døde bliver hængende i denne verden, hvis der er følelser mellem hende og de levende. Slå dig løs, Rasputin!

Da far endelig vågnede, var Maria begravet. Der gik et måneskifte, inden vi hørte ham tale igen. Han lagde uopdyrket land til gården. Pløjede, gravede, slæbte sten. Det hele groede til igen i løbet af mindre end et halvt år. Det blev aldrig tilsået.